

Jaarlijsten van de regio Zuid-Kennemerland

Hans Groot

Inleiding

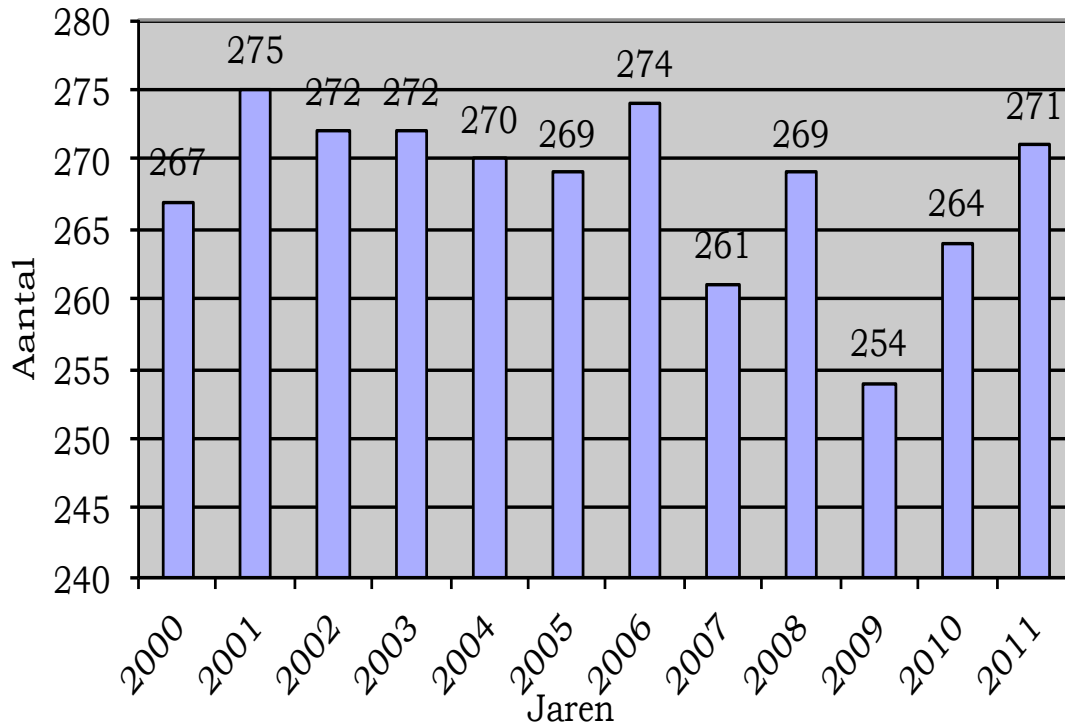
Dat we in Zuid-Kennemerland gezegend zijn met een vogelrijk werkgebied, behoeft geen betoog. Als waarnemingensecretaris van de VWG probeer ik alle interessante meldingen op te slaan. Sinds het begin van dit millennium maak ik ieder jaar de balans van het voorgaande vogeljaar in onze regio op. Hoeveel soorten zijn er waargenomen? Wat waren de “knallers” en welke soorten zijn gemist? In dit artikel wil ik wat langer stil staan bij al die jaarlijsten en enkele zaken eruit belichten. Het is niet bedoeld als een diepgaande analyse, maar vooral om enkele opvallende fenomenen te benoemen.

Jaarlijsten 2000-2011

Voor de lijsten tellen alleen waarnemingen van zeldzame soorten mee als die positief zijn beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). Omdat nog niet alle gevallen uit 2011 zijn behandeld, heb ik voor dat jaar wel de waarnemingen meegeteld van zeldzaamheden die goed gedocumenteerd zijn (foto, geluidsopname) en het dus waarschijnlijk wel gaan redden. In de afgelopen 12 jaar zijn er in totaal 327 vogelsoorten gezien. Jaarlijks zijn er altijd meer dan 250 soorten in onze regio gescoord (zie figuur 1). Gemiddeld zijn dat er 268 per jaar. Het beste jaar was 2001 met maar liefst 275 soorten. De hekenschluiter is 2009 met slechts 254 soorten.

Het lijkt erop dat de eerste jaren van deze eeuw beter waren dan de laatste jaren. Op zich is dat opvallend, want er komen steeds meer vogelaars bij met meer vrije tijd en meer kennis van lastige determinatiekwesties. Ook de beide vogelringstations en de trektelposten, altijd goed voor een aantal speciale soorten, zijn nog steeds goed bemand. Bovendien is het doorgeven van waarnemingen door alle media zo makkelijk geworden dat het onwaarschijnlijk is dat gevallen van schaarsere soorten onbekend blijven. Tenslotte wordt een aantal soorten de laatste jaren niet meer beoordeeld door de CDNA, waardoor ze in principe een-

voudiger op de jaarlijst kunnen komen. Denk aan Zwarte Zeekoet en Dwerggors. Zou het vroeger dan toch beter zijn?

Figuur 1. Aantal waargenomen vogelsoorten per jaar in de regio VWG Zuid-Kennemerland in de periode 2000-2011. Alleen door de CDNA aanvaarde waarnemingen van zeldzaamheden zijn opgenomen, met uitzondering van 2011 (zie tekst voor toelichting).

Tot nu toe zijn er 364 verschillende vogelsoorten in onze regio waargenomen. Dat betekent met een gemiddeld aantal soorten van 268 in dit millennium dat er jaarlijks bijna driekwart van onze totaalijst wordt waargenomen. In onze avifauna staat dat er tot en met 1994 342 soorten zijn vastgesteld (Geelhoed et al, 1998). Dat betekent dat in de 17 jaar er na (: 1995 - 2011) 22 nieuwe soorten zijn bijgekomen, een gemiddelde van 1,3 soort per jaar. Er van uitgaande dat de gefotografeerde en door meerdere vogelaars waargenomen Dwergarend van Koninginnedag 2011 in de duinen door de CDNA aanvaard wordt, is dat de laatste nieuwe regiosoort.

Soortniveau

Kijken we naar de vogelsoorten zelf, dan blijkt dat 230 soorten in alle 12 jaar zijn vastgesteld. Dat zijn natuurlijk de bekende huis-, tuin- en keukensoorten. Maar er zitten ook soorten bij waarvan er ieder jaar maar een handvol waarnemingen is, zoals Vaal Stormvogeltje, Kleine Zilverreiger, Zwarte Ooievaar en Bladkoning. Ook zijn er soorten die vrijwel uitsluitend op vinkenbanen worden gevangen (Porseleinhoen en Sperwergrasmus bijvoorbeeld). In tabel 1 worden de scores van soorten weergegeven die niet jaarlijks zijn waargenomen.

Dat het bepaald geen sinecure is om die 230 soorten jaarlijks te zien wordt geïllustreerd door de regionale Big Year 2008. In dat jaar deden enkele vogelaars een wedstrijd om in één jaar tijd zoveel mogelijk soorten in de regio Zuid-Kennemerland-Haarlemmermeer te scoren. Winnaar werd Roy Slaterus met 236 soorten, gevolgd door Pieter Thomas met 235 soorten en bovengetekende met 233 soorten.

Verder naar de afzonderlijke soorten. Dat het vroeger beter leek, gaat in ieder geval op voor een aantal soorten. De Zomertortel haalt nog wel de score van 100%, maar hoe lang nog? Het aantal waarnemingen per jaar neemt schrikbarend af. De Kuifleeuwerik is voor het laatst in 2006 in ons gebied aangetroffen en staat nu landelijk op punt van uitsterven. En de Buidelmees leek een jaarlijkse gast, maar wordt vanaf 2004 nog incidenteel gemeld. Hetzelfde geldt voor Strandplevier. De Casarca, jarenlang honkvast in de polder en bij de sluizen van IJmuiden, is de afgelopen jaren een zeldzaamheid geworden. Opvallend is ook dat de Noordse Pijlstormvogel een presentie haalt van 83%, ondanks alle zeetrekturen. De veel zeldzamere Vale Pijlstormvogel scoort nota bene 92% (ontbrak alleen in 2007)! Na 2007 zijn er geen betrouwbare waarnemingen van Zwarte Specht geweest in de regio. De Grauwe Franjepoot is na 2006 niet meer gezien. Voorheen was dit een vaste najaarsgast op het Kennemermeer, maar blijktbaar is de (voedsel)situatie daar zo verslechterd, dat het niet meer aantrekkelijk toeven is. Ook eenden zie je daar trouwens amper meer.

Daarentegen zijn er vrijwel geen soorten die de laatste jaren duidelijk vaker worden gezien dan aan het begin van deze eeuw. Of het moet de Dwerggors zijn, maar daar speelt dus mee dat deze soort nu niet meer een beoordeelsoort van de CDNA is. In de eerste jaren was dat nog wel het geval en zijn diverse waarnemingen van Dwerggorzen afgewezen omdat er bijvoorbeeld geen geluidsopnamen waren gemaakt (het geluid van Dwerggors lijkt bijvoorbeeld sterk op dat van Bosgors).

Moraal van het verhaal

Het is zonder meer interessant om de jaarlijsten nog een tijdje te blijven maken. Zetten de hierboven geschetste ontwikkelingen zich door? Blijf daarom vooral uw waarnemingen doorgeven, bij voorkeur via www.waarneming.nl.

Tabel 1. Overzicht van soorten die niet jaarlijks in de regio Zuid-Kennemerland-Haarlemmermeer zijn vastgesteld in de periode 2000-2011. Weergegeven is in welke jaren deze soorten wel zijn waargenomen, in hoeveel jaar in totaal en in welke percentage van de jaren in de periode 2000-2011. Een 1 in 2011 betekent dat deze waarneming niet goed gedocumenteerd is en waarschijnlijk niet door de CDNA wordt aanvaard.*

Soort	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	tot	%
Sneeuwgans	1			1	1	1	1		1	1	1	1	9	75
Taigarietgans		1		1	1	1		1	1	1			7	58
Dwerggans											1	1	2	17
Witbuikrotgans		1	1			1	1				1	1	6	50
Casarca	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1		10	83
Witoogeed	1	1				1	1						4	33
Brilzee-eend				1									1	8
Amerikaanse Wintertaling	1								1				2	17
IJsduiker	1	1	1	1			1	1				1	7	58
Noordse Pijlstormvogel	1	1		1	1	1		1	1	1	1	1	10	83
Vale Pijlstormvogel	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	11	92
Stormvogeltje			1	1	1			1	1		1		6	50
Woudaap				1	1	1				1			4	33
Kwak	1			1		1	1			1		1	6	50
Koereiger			1	1		1	1						4	33
Zwarte Ibis		1	1					1		1			4	33
Zeearend		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		10	83
Monniksgier	1												1	8
Slangenarend									1		1		2	17
Steppekiekendief		1										1*	1	8
Grauwe Kiekendief	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	11	92
Dwergarend												1	1	8
Roodpootvalk	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	10	83
Kwartelkoning	1	1	1	1	1		1		1	1			8	66
Steltkluut	1					1	1						3	25
Griel								1			1		2	17
Strandplevier	1	1	1	1	1				1			1	7	58
Woestijnplevier							1						1	8
Morinelplevier	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		11	92
Witstaartkievit											1		1	8

Soort	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	tot	%
Gestreepte Strandloper						1							1	8
Breedbekstrandloper			1										1	8
Siberische Grijsze Ruit											1		1	8
Poelruiter									1				1	8
Grauwe Franjepoot		1	1	1	1		1						5	42
Rosse Franjepoot		1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	10	83
Kleinste Jager	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11	92
Franklins Meeuw					1								1	8
Vorkstaartmeeuw		1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	10	83
Lachstern		1		1	1		1		1	1		1	7	58
Reuzenstern		1	1		1	1	1	1	1	1			8	67
Witwangstern						1							1	8
Witvleugelstern		1					1		1		1	1	5	42
Zwarte Zeekoet											1	1	2	17
Papegaaiduiker	1		1		1		1	1	1			1	7	58
Steenuil				1			1	1	1			1	5	42
Nachtzwaluw		1	1	1	1				1				5	42
Huisgierzwaluw							1						1	8
Bijeneter	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1	10	83
Hop	1	1	1	1	1	1	1				1	1	9	75
Zwarte Specht	1	1	1	1	1	1	1	1					8	67
Kortteenleeuwerik						1						1	2	17
Kuifleeuwerik	1	1	1	1		1	1						6	50
Roodstuitzwaluw				1			1						2	17
Mongoolse Pieper			1										1	8
Siberische Boompieper				1								1	2	17
Noordse Kwikstaart	1	1	1		1	1	1	1	1	1		1	10	83
Pestvogel	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	11	92
Waterspreeuw		1	1								1	1	4	33
Noordse Nachtegaal		1		1	1		1						4	33
Blauwstaart								1			1		2	17
Aziat. Roodborsttapuit									1				1	8
Izabeltapuit	1												1	8
Woestijntapuit	1					1							2	17
Goudlijster					1								1	8
Cetti's Zanger	1	1	1	1			1	1	1		1	1	9	75
Graszanger		1	1			1	1	1	1				6	50
Sib. Sprinkhaanzanger					1								1	8
Kleine Sprinkhaanzanger			1										1	8
Orpheusspotvogel		1								1		1	3	25
Veldrietzanger							1			1		1	3	25
Struikrietzanger		1								1	1		3	25
Waterrietzanger	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	11	92
Grote Karekiet	1	1	1		1			1	1	1	1	1	9	75
Grauwe Fitis	1												1	8
Pallas' Boszanger	1	1	1		1	1	1	1				1	8	67
Humes Bladkoning		1											1	8
Bruine Boszanger	1			1	1				1			1	5	42
Raddes Boszanger							1						1	8

Soort	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	tot	%
Iberische Tjiftjaf										1	1		2	17
Kleine Vliegenvanger		1		1			1		1			1	5	42
Taigaboomkruiper	1	1		1	1	1	1				1		7	58
Buidelmees	1	1	1	1				1	1				6	50
Grauwe Klauwier	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	11	92
Roodkopklauwier			1	1				1				1	4	33
Notenkraker						1							1	8
Huiskraai					1								1	8
Raaf		1	1			1		1				1	5	42
Roze Spreeuw				1	1				1			1	4	33
Spaanse Mus											1	1*	1	8
Europese Kanarie	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	11	92
Witstuitbarmsijs						1	1						2	17
Bosgors			1										1	8
Dwerggors						1	1	1		1	1	1	6	50
Grauwe Gors	1		1										2	17

Literatuur

- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van en Nobel, P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland / KNNV Uitgeverij, Utrecht.

*Raddes Boszanger, een zeldzame gast in onze regio: 13 oktober 2006.
Foto Han Buckx*